

Bankaların Çöküşü ve Kapitalizmin Neden Olduğu Sorunlar

Amerika'nın en büyük bankalarından biri olan Silicon Valley Bank'ın 3/10/2023 tarihinde iflas ettiği duyuruldu ve onun iflası, Amerikan tarihindeki en büyük banka iflaslarından biri olarak değerlendirildi. Bunu oradaki bankaların iflasları izledi, borsalar sarsıldı ve Avrupa ve Asya bankaları ile dünyadaki borsalar da etkilendi. Yine Credit Suisse'in iflas ettiği duyuruldu, 24/03/2023 tarihinde finans piyasalarında gerginlik hakim oldu ve tüm dünyada finans kuruluşlarının hisselerinin değeri düştü. Ayrıca Alman merkez bankası, Deutsche Bank'ın hisselerinin yüzde 14 değer kaybettiğini açıkladı. Amerika ve İsviçre'deki yetkililer ise kurtarma operasyonunu gerçekleştirmek için merkez bankalarıyla birlikte müdahale ettiler ve bankaları, batmış bankaları devralmaya zorladılar.

Böylece kapitalizmin kalesi ve kapitalist ülkelerin lideri olan Amerika'nın başında sürekli patlak veren yeni bir mali krizin patlak vereceği uyarısında bulunan kıvılcımlar uçuşmaya başladı. Finans başkenti New York'ta patlak veren 2008 krizinin ciddi etkiler bıraktığı ve Amerika ve kapitalist ülkelerin bunun etkilerinden tamamen kurtulamadığı bilinmektedir. Hata, daha ziyade yozluk ve batıllık kapitalist sistemin bizzat temellerinde ve onun dallarında olup bu sistemin yol açtığı sorunlardan sadece üçünü ele alacağız:

Birincisi: Faiz; Amerika faiz oranlarını yükselttiğinden dolayı teknoloji endüstrisine yeni başlayanların borç para alması zorlaştı ve mevduat sahiplerinin hızlı bir şekilde paralarını çekmelerini sağladı. Bu yüzden Silikon Vadisi Bankası'nın nakit parası bitti. Bunun üzerine hisseleri satarak, ardından da kendini satışa sunarak bunu elde etmek istedi. Dolayısıyla faiz başlı başına bir sorun olup borç alanlar için zararı çok ağır olmakla birlikte borç verenler ve mevduat sahipleri bundan fayda sağlasa da ancak bazı durumlarda da kaybetmektedirler. Böyle bir durumda bankalar likidite sağlayamadıklarını ilan ederler ve böyle bir krizin ağırlığı altında banka ya batır ve iflasını ilan eder; böylece çok sayıda mevduat sahibinin parası boşa gider ya da bu banka krizinde olduğu gibi belli bir miktarın üzerinde para çekilmesini engelleyerek insanların para çekmesini engeller ve buna kısıtlamalar getirir. Nitekim Lübnan'da da benzer bir olay yaşandı; zira insanlar paralarını çekemediler, projelerini finanse edemediler ve masraflarını karşılayamadılar. Kapitalistler faizi bir para yatırımı ve kârlı bir yöntem olarak görüyorlar; bu nedenle insanların çoğu, paralarını inşaat, imar, sanayi ve zanaat alanlarında projeler oluşturmak ve ticari, sınai ve tarımsal faaliyetler yürütmek gibi reel ekonomiye yatırmayı reddediyorlar. Böylece paralar bankalarda birikiyor; bu da paranın insanlar arasında dolaşmamasına neden oluyor ve işsizliğin meydana gelmesine yol açıyor. Böylece iş gücüyle meşgul olunmuyor ve birçok insan da kendileri için ulaşılması zor olan lüks ihtiyaçlardan uzak bir şekilde temel ve gerekli ihtiyaçlarını karşılayacak kadar para kazanamıyor ve yapacak bir iş bulamıyorlar.

Faiz oranının düşürülmesi veya yükseltilmesi, sorunu kesin olarak çözmeyecektir, sorunu çözecek olan şey faizin her türlü süsünün ortadan kaldırılmasıdır. Nitekim 2008'de mali krizin patlak vermesinden sonra krizle başa çıkmak için Amerika ve Avrupa, kâr elde etmek ve kendilerini kurtarmak için girişimcilere daha yüksek faiz oranıyla borç veren bankaları desteklemek için merkez bankalarında faiz oranını %1'in altına indirmişlerdi. Ancak sorun çözülmedi. Örneğin Erdoğan Türkiye'si faizi yüzde 24'e kadar yükseltmeye başladı ama sorunlarını çözemedi ve sonra %8.5'e ulaşıncaya kadar düşürmeye başladı ama sorun hala devam ediyor. Hemen hemen

her ülke aynı şekildedir. Böylece kapitalistler yama yaparak sorunları çözmeye çalışıyorlar. Ama bir yandan yama yaparken diğer yandan hüsrana uğruyor. Böylece ülkeler kriz içinde kalmaya devam ediyorlar, insanlar bundan zarar görüyorlar ve ecelleri gelinceye kadar kalıcı bir şekilde sefalet içinde yaşıyorlar.

İkinci sorun: Anonim şirketler için hisse borsası; bu sistem de batıl ve bozuktur. Zira anonim şirketler şer'an batıldır. Nitekim anonim şirketler, kârları veya itibarları arttığında piyasaya yeni paylar arz ediyorlar, servetlerini artırmak için insanlardan çok miktarda para topluyorlar, yeterli kâr elde edemediklerinde veya itibarları zedelendiğinde ise hisse senedi fiyatları her an değer kaybedip düşüyor. Örneğin insanlar Silicon Valley Bank'ın likidite sağlayamadığını görünce itibarı zedelendi, bankaya olan güven zayıfladı ve ardından hisselerinin değeri düştü. Böylece Amerika ve her bir ülkedeki hisse borsalarının tamamı etkilendiği gibi diğer bankalar da etkilendi ve fiyatları düşerek borsadaki yatırımcıların zarar görmesine neden oldu. Çoğu şirkette olduğu gibi çoğu zaman sifıra düştüler ve iflaslarını ilan ettiler. Örneğin 2008 yılında Lehman Brothers hisselerinin değeri 600 milyar Dolara ulaşmıştı. Bunun üzerine tüm bu para buharlaşana kadar düşmeye başladı, birçoğu parasını kaybetti ve aynı şekilde Amerika ve Avrupa'daki binlerce küçük ve büyük şirket battı. Yine de insanların çoğu, üzerlerine kapitalist sistemin uygulanması ve asılsız propaganda nedeniyle paralarını yatırım için kullanmak istediklerinde borsaya yönelmektedirler. Yani kâr etmek için hisse alıyorlar, reel ekonomiye yönelmiyorlar ve gerçek projelere yatırım yapmıyorlar. Oysa ticaret yapmalılar, fabrikalar kurmalılar, toprağı ekip biçmeliler, endüstrileri, teknolojileri ve benzerlerini geliştirmeliler ve mudaraba, müfavada, vücut, inan ve ebdan gibi İslami şirketler kurmalılar.

Üçüncü sorun: Enflasyon ve mal ve hizmet fiyatlarının iki katına çıkması, insanların satın alma gücünün zayıflamasına ve ihtiyaç duydukları şeylerin çoğundan mahrum kalmasına yol açtığı gibi özellikle de fakir ülkelerde daha fazla yoksulluk ve kıtlığa yol açmaktadır. Bu ise özellikle büyük ülkeler tarafından yönetilen fakir ülkelerin olduğu üçüncü dünya denilen ülkelerdeki para biriminin değer kaybetmesinden dolayı ortaya çıkıyor. Bazen de büyük kapitalist ülkelerde olduğu gibi tüccarların, özellikle büyük şirketlerin açgözlülüğünden ve son zamanlarda Korona krizinde ve Ukrayna krizinde olduğu gibi krizlerin ortaya çıkmasına bir bahane olarak ortaya çıkıyor. Dolayısıyla ülkeler, bunu doğru bir şekilde tedavi etmek için çalışmıyorlar, aksine daha fazla vergi toplamak için bundan istifade ediyorlar ve buna çözüm bulmak için faiz oranını artırma yoluna gidiyorlar. Yani yanlışı yanlışıyla çözüyorlar. Nitekim şirket, hisse borsasına girmek veya oradaki varlığını korumak amacıyla elde edeceği kârlar için bir tavan belirliyor. Dolayısıyla şirketin amacı büyük kârlar elde etmek, böylece fiyatları yükseltmek ve giderleri azaltmak için iş gücünü azaltmak oluyor. Bu kârları gerçekleştiremediğinde ise kâr da olsa kendisini kaybeden olarak görüyor; böylece yeni paralar toplamak için yeni hisseler teklif edemiyor. Örneğin petrol, gaz ve elektrik şirketleri son zamanlarda olduğu gibi, büyük kârları olduğunu bildikleri halde daha fazla kâr elde etmek için fiyatları yükselttiler. Bu da hisselerinin değerini yükseltmek ve yeni hisseler arz etmek içindir. Nitekim tüm işletmeler enerjiye bağlıdır, dolayısıyla üreticiler ve satıcılar üzerindeki maliyet artıyor; zira fiyatları yükseltiyorlar ve çoğu düşük gelirli, fakir ve dezavantajlı olan genel halk zarar görüyor.

Son zamanlarda Amerika ve Avrupa'da olduğu gibi birçok kapitalist ülkede, faiz oranlarını yükselterek enflasyonla başa çıkmak istediklerini görüyoruz. Bunun da kesinlikle sorunu çözmediğini, dünyanın geri kalan ülkelerinin bundan etkilendiğini veya onu ve finansal kurumlarını takip ettiklerini ve onların talimatlarını ve çözümlerini uyguladıklarını gözlemliyoruz. Çözüm, öncelikle kapitalist sistemi tamamen terk etmek olduğu gibi onun devletine, mali ve mali olmayan kurumlarına olan bağımlılığı

bırakmak, ardından büyük küçük faizi yasaklamak, anonim şirketleri yasaklamak ve finansal hisse borsalarını kapatmaktır. Bu ise ancak sevap kazanmak arzusuyla bir Müslümanın kardeşine faizsiz borç verdiği İslam Nizamının uygulanmasıyla gerçekleşebilir.

Hilafet Devleti'nde Beytü'l Mâl insanlara faizsiz borç verecektir. Devlet, kendi kendine yeterlilik politikası izlemeye çalışacak ve kontrollü ticari anlaşmalar dışında dışarıyla ilişki kurmayacaktır. Dolayısıyla kıtalararası şirketlerin buralara girmesine ve yatırım yapmalarına izin vermeyecektir. Bu da küreselleşmenin reddedilmesi ve diğer ülkelerdeki krizlerden etkilenmenin engellenmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla devlet, kendi mülkiyetine ve kamu mülkiyetine girenlerle projeler yürütecek ve şirketleri, onlara imtiyaz tanımadan veya projelere katılmadan ücret karşılığı çalıştıracaktır. Örneğin sondaj, hafriyat ve boru döşeme gibi çeşitli konularda kendi tebaasının kurduğu özel şirketleri veya petrol çıkarma makinelerini ücret karşılığında çalıştıracaktır. Ancak dağıtımını ve satışını şeriatın belirlediği şekilde petrolün tasarrufunun tamamı devletin elinde olacaktır. Özel mülkiyetin kapsamına girenlere gelince; devletin tüm tebaasının gerçek ticari ve ekonomik projeler yürütmesi için geniş bir alan vardır; zira paralarıyla yatırım yaparlar, işgücünü istihdam ederler ve böylece işsizliği ortadan kaldırırlar. Dolayısıyla herkes temel ve lüks ihtiyaçlarını karşılansın diye fiyatlar mutedil bir hale gelir. Öte yandan para birimi altın ve gümüşe dayalı olduğundan dolayı istikrarlı olur. Böylece insanlar, bu hükümleri uygulayacak, bunların uygulanmasını denetleyecek, insanları bunlara uymasını zorunlu kılacak ve aykırı davrananları cezalandıracak olan Raşidi Hilafet Devleti'nin gölgesinde İslam'ın hükümlerine bağlı kaldıklarında güzel bir hayat yaşayacaklardır.

“**Erkek veya kadın, mümin olarak kim iyi amel işlerse, onu mutlaka güzel bir hayat ile yaşatırız. Ve mükâfatlarını, elbette yapmakta olduklarının en güzeli ile veririz.**”
[Nahl 97]

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Esad Mansur